

แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช
ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี

The Guidelines to driving the extension agricultural for production plant process
towards on Good Agricultural Practice (GAP) of Chonburi provincial officials

เสาวลักษณ์ ศักดิ์สกุลคุณากร
Saowaluk Saksagulkunakron

สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี 2) ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี 3) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืชของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจังหวัดชลบุรี จำนวน 78 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืชของจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) นักส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 89.74 เป็นเพศหญิง ช่วงอายุระหว่าง 31 – 35 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการเฉลี่ย 6.23 ปี และเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP ร้อยละ 51.28 (2) มีความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมาก (3) สำหรับความรู้ที่ต้องการคือ การให้แนะนำขั้นตอนการขอรับรองรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP การแนะนำเกี่ยวกับวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร และการแนะนำในด้านเอกสาร บันทึกข้อมูล และการตามสอบ ส่วนด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม ต้องการให้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการมากที่สุด และ (4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดชลบุรี มีข้อคิดเห็นในแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช คือ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนเพิ่มเติมองค์ความรู้และให้มีการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น เพื่อให้ นักส่งเสริมการเกษตรได้มีประสบการณ์ สร้างความมั่นใจ และมีความชำนาญในการทำงานมากยิ่งขึ้น สามารถให้คำปรึกษา แนะนำเกษตรกรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การส่งเสริม การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จังหวัดชลบุรี นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและการรับรองความปลอดภัยในระดับต่าง ๆ สนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้มากขึ้น เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนบรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งอยู่ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตรแผนแม่บทย่อยเกษตรปลอดภัย

กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ ยกกระดานการผลิตสินค้าเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตขั้นต้น จนเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GAP โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตตามระบบมาตรฐาน GAP การให้คำปรึกษาแนะนำ การประเมินแปลงเบื้องต้น รวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการประเมิน ตลอดจนประสานงานและจัดส่งแบบคำขอใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืชของเกษตรกรให้กรมวิชาการเกษตร ดำเนินการตรวจรับรองมาตรฐานฯ จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เกษตรกรรม รวม 1,138,413.32 ไร่ ปัจจุบันมีจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP พืช รวม 323 ราย จำนวน 587 แปลง พื้นที่ 2,792.72 ไร่ และมีเกษตรกรที่มีความสนใจขอการรับรอง แหล่งผลิตพืชตามระบบมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นทุกปี จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้เล็งเห็นถึงปัญหาระหว่างการดำเนินงาน เช่น การกรอกเอกสารใบคำขอรับรองแหล่งผลิต GAP พืช ไม่ครบถ้วน การปรับเปลี่ยน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน เกษตรกรยังขาดความเข้าใจในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อขอการรับรองตามระบบมาตรฐาน GAP ฯลฯ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงควรทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืชของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาเจ้าหน้าที่และส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรีสามารถดำเนินการให้คำแนะนำแก่เกษตรกรเพื่อสร้างความเข้าใจหลักเกณฑ์การขอรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. จังหวัดชลบุรีสามารถเพิ่มเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP พืชได้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยนี้ทำการศึกษาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดชลบุรี จำนวน 78 ราย
2. ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยนี้เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ระดับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ความต้องการการส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี
3. ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2567

การตรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี ความรู้ทางวิชาการ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี ได้นำทฤษฎี แนวคิด และความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดำเนินการ ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
3. การผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช
4. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่ผ่านการรับรอง GAP พืช จังหวัดชลบุรี

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

1.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร มีผู้ให้ความหมายไว้ในหลายลักษณะ ดังนี้

ท่านอง สิงคาลวนิช (2514) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร เป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติทำให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้

อมล หรีจา (2564) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ วิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มรายได้ และมีความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการให้บริการแก่ประชาชนด้านการเกษตร โดยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และเผยแพร่งานวิชาการเกี่ยวกับการเกษตรให้แก่เกษตรกร ให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

2.1 บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร

จินดา ขลิบทอง และ ญัตฐา พลเสน (2560) กล่าวว่า บทบาทของนักส่งเสริม หมายถึง การที่นักส่งเสริมการเกษตร จะเป็นบุคลากรที่พร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและความซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้แบบบูรณาการในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้บทบาทของนักส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีลักษณะที่เหมือนกันแต่ต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์ เทคนิค และวิธีในการโน้มน้าวจิตใจของเกษตรกร โดยทั่วไปสามารถแบ่งบทบาทของนักส่งเสริมได้เป็น 8 บทบาท ดังนี้

2.1.1 ผู้นำในการนำการเปลี่ยนแปลง โดยการกระตุ้นให้ตื่นตัว มีความรู้สึกต้องการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

2.1.2 ที่ปรึกษา โดยการให้คำแนะนำและคำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะ เพื่อการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 ครู/ผู้ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร และสมาชิกครัวเรือนของเกษตรกรเกี่ยวกับกิจกรรมในอาชีพ

2.1.4 นักปฏิบัติ โดยร่วมกระบวนการทำงานกับชุมชน

2.1.5 นักจัดการองค์กร

2.1.6 นักประสานงาน

2.1.7 นักประชาสัมพันธ์

2.1.8 นักวิจัยและพัฒนา

2.2 หน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร

พลสรานู สราญรมย์ (2560) กล่าวว่า หน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตรโดยยึดหลักในการทำงานตามปรัชญาของงานส่งเสริมการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 หน้าที่ศึกษาบริบทของเกษตรกร ให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกร

2.2.2 หน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่

2.2.3 หน้าที่รวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร หากพิจารณาบทบาทในการเป็นนักส่งเสริมจะเห็นได้ว่า บทบาทที่สำคัญของนักส่งเสริม ได้แก่ บทบาท ผู้นำการเปลี่ยนแปลง บทบาทที่ปรึกษา บทบาทครู/ผู้ถ่ายทอด บทบาท นักรวมกลุ่ม บทบาทผู้จัดกระบวนการ บทบาทนักประชาสัมพันธ์ และบทบาทนักวิจัยและพัฒนา ดังนั้น หน้าที่ของนักส่งเสริมที่ควรแสดงออกตามบทบาท จึงสรุปได้ดังนี้

1) หน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ ต้องมีการถ่ายทอดความรู้ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และมีทักษะการสื่อสารที่ดี จึงต้องมีการเตรียมตัวในการศึกษาข้อมูล การผลิตสื่อการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้

2) หน้าที่ส่งเสริมการรวมกลุ่ม โดยนักส่งเสริมมีหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่ออำนาจการต่อรองต่าง ๆ และเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

3) หน้าที่ให้คำปรึกษา ซึ่งนักส่งเสริมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่ให้คำปรึกษา ขณะเดียวกันต้องพร้อมรับฟังปัญหาของเกษตรกร เพื่อช่วยแก้ไขปัญห

4) หน้าที่เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้บริการข้อมูลสารสนเทศ คือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานและเกษตรกร เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลด้วยการเผยแพร่ข่าวสาร และความรู้จากการกระจายข่าวสาร เพื่อให้รับทราบและสร้างแรงจูงใจ ความคล้อยตามการเปลี่ยนแปลงเจตคติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

5) หน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกร หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยจะต้องส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้คิดเป็น ทำเป็น และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรด้วยตัวเอง

2.3 ทิศทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2560) ระบุว่า แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และแผนปฏิบัติงานระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ระบุทิศทางของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรไว้ ดังนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Officer เป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่ยึดติดวิธีการทำงานแบบเดิมและไม่คอร์รัปชั่น เป็นนักบริหารจัดการ นักการตลาด และนักกลยุทธ์ เข้าใจนโยบาย รอบรู้ในงาน เป็นผู้อำนวยความสะดวกในงานส่งเสริมการเกษตร มีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับงานส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้สื่อสารระหว่างเกษตรกร ผู้ผลิต กับผู้บริโภค มีการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้ทันเหตุการณ์ มีการฝึกอบรมผ่านโทรศัพท์มือถือ มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้เกษตรกรอยากประกอบอาชีพทางการเกษตร สามารถให้คำแนะนำปรึกษาเกษตรกรได้อย่างมืออาชีพและเป็นที่พักของเกษตรกร มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรอย่างแท้จริง และพัฒนาตนเองสู่ความเป็นผู้นำมีความสุขในการทำงาน และมีความก้าวหน้าในอาชีพ ดำรงชีวิตและทำงานโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นที่ยกย่องนับถือของประชาชนและหน่วยงานราชการอื่น

สรุปได้ว่า นักส่งเสริมการเกษตร คือผู้ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ เป็นที่ปรึกษา เป็นนักรวมกลุ่ม ผู้จัดการกระบวนการ นักประชาสัมพันธ์ และบทบาทนักวิจัยและพัฒนา โดยมีหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ แก้ปัญหา ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม และหน้าที่รวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นต่อไป

3. การผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช

3.1 ความหมายของการปฏิบัติการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2552) ระบุว่า แนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุน และขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักการนี้ได้รับการกำหนด โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO)

ข้อกำหนดในการปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ต้องปฏิบัติ 8 ข้อ ดังต่อไปนี้

1) แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ต้องมาจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุ หรือสิ่งที่เป็นอันตราย

2) พื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่ซึ่งไม่มีวัตถุ หรือสิ่งที่เป็นอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลิตผล

3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง กรณีมีการใช้ให้ใช้ตามคำแนะนำหรืออ้างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับกรมวิชาการเกษตร

4) การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตภายในแปลง มีการจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่ และวิธีการขนย้าย แพกผลิตผล และ/หรือ เก็บรักษาผลิตผล เพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตผลและการปนเปื้อนจากอันตรายและสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

5) การบันทึกข้อมูล มีบันทึกข้อมูลเพื่อให้สามารถตรวจสอบและตามสอบได้เกี่ยวกับที่มาของปัจจัยการผลิต การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การปฏิบัติในการเพาะปลูกการปฏิบัติการก่อนและหลังเก็บเกี่ยวในขั้นตอนที่สำคัญที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพและความปลอดภัยในผลิตผล ข้อมูลผู้รับซื้อผลิตผล หรือแหล่งที่นำผลิตผล ในแต่ละรุ่นไปจำหน่าย

6) สุขลักษณะส่วนบุคคล ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ที่เหมาะสม หรือผ่านการอบรมการปฏิบัติที่ถูกต้องและถูกสุขลักษณะ มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลเพื่อป้องกันไม่ให้ผลิตผลเกิดการปนเปื้อนจากผู้สัมผัสกับผลิตผลโดยตรง โดยเฉพาะในขั้นการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว สำหรับพืชที่ใช้บริโภคสด

7) การจัดกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการเพาะปลูกและการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าผลผลิตมีคุณภาพตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนด สำหรับผลิตผลแต่ละชนิดหรือตามข้อกำหนดของคู่ค้า

8) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีคุณภาพตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนดสำหรับผลิตผล แต่ละชนิดหรือตามข้อกำหนดคุณภาพของคู่ค้า วิธีการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตผลและก่อให้เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค ต้องคัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก หากเกษตรกรมีการคัดแยกชั้นคุณภาพและขนาดก่อนจำหน่ายให้คัดแยกชั้นคุณภาพและขนาดของผลิตผลตามข้อกำหนด ในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนดสำหรับผลิตผลแต่ละชนิดหรือตามข้อกำหนดของคู่ค้า

4. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานตามระบบ GAP พืช จังหวัดชลบุรี

4.1 ข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดชลบุรี

สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2565) ระบุว่า จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 2,818,019 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมรวม 1,138,413.32 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.46 ของพื้นที่จังหวัดประกอบด้วย พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 68,683 ไร่ (ร้อยละ 6.03) ข้าวนาปรัง 33,904 ไร่ (ร้อยละ 2.98) พืชไร่ 338,611.74 ไร่ (ร้อยละ 29.74) พืชผัก 11,040.49 ไร่ (ร้อยละ 0.97) ไม้ผล 43,036.33 ไร่ (ร้อยละ 3.78) ไม้ยืนต้น 636,441.50 ไร่ (ร้อยละ 55.91) ไม้ดอก ไม้ประดับ 6,161.25 ไร่ (ร้อยละ 0.54) เกลือทะเล 843.01 ไร่ (ร้อยละ 0.07) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีการเพาะปลูกมากที่สุด (5 อันดับ) ได้แก่ ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน ข้าว อ้อยโรงงาน

4.2 ข้อมูลการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP พืช ของจังหวัดชลบุรี

4.2.1 การรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP พืช ของจังหวัดชลบุรี

กรมวิชาการเกษตร (2566) รายงานว่า มีเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP ด้านพืช รวม 323 ราย จำนวน 587 แปลง พื้นที่ 2,792.72 ไร่ ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ข้อมูลการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP ด้านพืช จังหวัดชลบุรี (รายอำเภอ)

ที่	อำเภอ	ได้รับการรับรอง		
		(ราย)	แปลง	ไร่
1	เมืองชลบุรี	31	50	63.73
2	บ้านบึง	20	75	280.70
3	บ่อทอง	58	83	485.82
4	หนองใหญ่	17	44	555.99
5	เกาะจันทร์	20	28	216.00
6	พนัสนิคม	106	175	476.80
7	พานทอง	1	4	0.06

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	อำเภอ	ได้รับการรับรอง		
		(ราย)	แปลง	ไร่
8	ศรีราชา	11	13	142.53
9	บางละมุง	42	68	519.09
10	สัตหีบ	17	47	52.00
รวม		323	587	2,792.72

ที่มา : กรมวิชาการเกษตร, 2566.

ตารางที่ 2 ข้อมูลมาตรฐานสินค้าเกษตร (ด้านพืช) จังหวัดชลบุรี

ที่	มาตรฐาน/ชนิดสินค้า	จำนวนเกษตรกร (ราย)	ปริมาณการรับรอง		พื้นที่รวม (ไร่)
			จำนวน	หน่วยนับ	
1	ลำไย	4	4	แปลง	292.93
2	ทุเรียน	15	15	แปลง	59.76
3	มังคุด	7	7	แปลง	24.21
4	หน่อไม้ฝรั่ง	1	1	แปลง	2.00
5	กระเจียบเขียว	1	1	แปลง	0.50
6	มะม่วง	13	26	แปลง	513.57
7	พริก	7	7	แปลง	2.30
8	มะพร้าวอ่อน	65	66	แปลง	755.93
9	สับปะรด	39	43	แปลง	916.15
10	เงาะ	3	3	แปลง	5.21
11	กลุ่มพืชตระกูลกะหล่ำ	10	10	แปลง	2.11
12	กลุ่มพืชตระกูลถั่ว	5	5	แปลง	0.30
13	กลุ่มพืชผักตระกูลมะเขือ	11	11	แปลง	5.73
14	กลุ่มพืชตระกูลแตง	21	21	แปลง	10.89
15	กลุ่มพืชสมุนไพร	21	21	แปลง	32.99
16	กล้วย	14	14	แปลง	27.86
17	อื่นๆ	86	332	แปลง	140.28
รวม		323	587	แปลง	2,792.72

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชลบุรี, 2565.

จากการดำเนินงานขับเคลื่อนงานส่งเสริมมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดและปัญหาที่พบเป็นประจำของสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรีที่ผ่านมา

พบปัญหาในระหว่างการดำเนินงาน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ยังขาดประสบการณ์หรือไม่สามารถให้คำแนะนำเกษตรกรได้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานขาดความต่อเนื่องในการติดตาม หรือมีภาระกิจมาก เกษตรกรไม่ผ่านการรับรองฯ ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดการขอรับรองแหล่งผลิต GAP พืชอาหาร ได้ครบทุกข้อ หรือแจ้งขอรับรองชนิดพืชไม่ตรงกับที่ปลูก ในการยื่นตรวจในรอบนั้น ๆ จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงควรทำการศึกษาแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวางแผนส่งเสริมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

วิธีการวิจัย

1. อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เจ้าหน้าที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดชลบุรี จำนวน 78 ราย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 78 ราย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และการจัดอันดับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่เรียนจบ ประสบการณ์การทำงาน ระดับตำแหน่ง และการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร GAP พืช

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช โดยกำหนดข้อคำถามในลักษณะให้เลือกตอบถูกหรือผิด จำนวน 10 ข้อ กำหนดให้คะแนน คือ ตอบถูกต้องจากหลักวิชาการ ได้ 1 คะแนน และตอบผิดจากหลักวิชาการ ได้ 0 คะแนน หลังจากนั้นนำคะแนนรวมมาจัดระดับความรู้ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนรวม 7 – 10 หมายความว่า มีระดับความรู้มาก

คะแนนรวม 4 – 6 หมายความว่า มีระดับความรู้ปานกลาง

คะแนนรวม 1 – 3 หมายความว่า มีระดับรู้น้อย

ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี โดยมีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนการประเมินค่าของ Rating Scale ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การเลือกตอบจำนวน 5 ระดับ คือ ระดับความต้องการมากที่สุด ระดับความต้องการมาก ระดับความต้องการปานกลาง ระดับความต้องการน้อย ระดับความต้องการน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) และการจัดอันดับ การแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับความต้องการมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความต้องการมาก
3	หมายถึง	ระดับความต้องการปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความต้องการน้อย
1	หมายถึง	ระดับความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี โดยมีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนการประเมินค่าของ Rating Scale ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การเลือกตอบจำนวน 5 ระดับ คือ ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะมากที่สุด ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะมาก ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะปานกลาง ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะน้อย ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) และการจัดอันดับ การแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะมาก
3	หมายถึง	ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะน้อย
1	หมายถึง	ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดชลบุรี พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 89.74 เป็นเพศหญิง ช่วงอายุระหว่าง 31 – 35 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการเฉลี่ย 6.23 ปี และได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP ร้อยละ 51.28

2. ระดับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ผลการศึกษา พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 80.30 มีความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมาก และรองลงมา มีความรู้ระดับปานกลาง ร้อยละ 10.26 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความรู้ของนักส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
ความรู้ระดับมาก (7 - 10 คะแนน)	70	89.74
ความรู้ระดับปานกลาง (4 - 6 คะแนน)	8	10.26
ความรู้ระดับน้อย (1 - 3 คะแนน)	0	0
ค่าต่ำสุด = 6 ค่าสูงสุด = 10 ค่าเฉลี่ย = 8.30		

โดยประเด็นที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ เรื่องมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร คือ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (มกษ.9001), แบบคำขอใบรับรองแหล่งผลิตพืช GAP พืช รายเดียว คือรหัส F – 1 (4-01/07/66) และข้อกำหนดของ GAP มี 8 ข้อ และประเด็นที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรตอบผิดมากที่สุด คือ การบันทึกข้อมูลในเอกสารของเกษตรกร คือ บันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน การใช้สารเคมี วันที่เก็บเกี่ยว ข้อมูลผู้รับซื้อ และปริมาณผลผลิต เพียงปีละ 1 ครั้ง

3. ระดับความต้องการเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ผลการศึกษา พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ในระดับมากที่สุด คือ ต้องการให้แนะนำในด้านเอกสาร บันทึกข้อมูล และการตามสอบ (ร้อยละ 39.74) รองลงมา มีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ในระดับมาก คือ ต้องการให้มีการแนะนำขั้นตอนการขอรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP (ร้อยละ 48.72) มีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น คือ ต้องการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสัญลักษณ์ส่วนบุคคล/บุคคลากร (ร้อยละ 56.41), ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่ใช้กระบวนการผลิต, พื้นที่ปลูก (ร้อยละ 47.44), ให้แนะนำเกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร (ร้อยละ 42.31) ตามลำดับ มีความต้องการให้ส่งเสริมด้านความรู้ในระดับน้อย คือ แนะนำการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (51.28) และมีความต้องการให้ส่งเสริมด้านความรู้ในระดับน้อยที่สุด คือ ต้องการให้คำแนะนำการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตหลังการเก็บเกี่ยว (ร้อยละ 32.05) ในส่วนของประเด็นความต้องการด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตฯ ในระดับมากที่สุด คือ ต้องการให้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 64.10) รองลงมาอยู่ในระดับมาก ต้องการให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบทัศนศึกษาดูงาน (ร้อยละ 39.74) และต้องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบการประชุม (ร้อยละ 37.18) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืชของเจ้าหน้าที่

ประเด็น	ระดับความต้องการ					การแปล ความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
1. ด้านความรู้						
1.1 ให้คำแนะนำขั้นตอนการขอรับรองรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP	24 (30.77)	38 (48.72)	16 (20.51)	0 (0)	0 (0)	มาก
1.2 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่ใช้กระบวนการผลิต	0 (0.0)	16 (20.51)	37 (47.44)	18 (23.08)	7 (8.97)	ปานกลาง
1.3 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับพื้นที่ปลูก	0 (0.0)	25 (32.05)	37 (47.44)	9 (11.54)	7 (8.97)	ปานกลาง

ประเด็น	ระดับความต้องการ					การแปล ความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
1.4 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	9 (11.54)	29 (37.18)	33 (42.31)	0 (0)	7 (8.97)	ปานกลาง
1.5 ให้คำแนะนำการจัดการ คุณภาพในกระบวนการผลิต ก่อนการเก็บเกี่ยว	9 (11.54)	0 (0)	22 (28.21)	40 (51.28)	7 (8.97)	น้อย
1.6 ให้คำแนะนำการจัดการ คุณภาพในกระบวนการผลิตหลัง การเก็บเกี่ยว	9 (11.53)	0 (0)	22 (28.21)	22 (28.21)	25 (32.05)	น้อยที่สุด
1.7 ให้คำแนะนำการพัฒนผลผลิต การขนย้าย และการเก็บรักษา	0 (0)	0 (0)	31 (39.74)	22 (28.21)	25 (32.05)	ปานกลาง
1.8 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ สุขลักษณะส่วนบุคคล/บุคคลากร	0 (0)	9 (11.54)	44 (56.41)	9 (11.54)	16 (20.51)	ปานกลาง
1.9 ให้คำแนะนำในด้านเอกสาร บันทึกข้อมูล และการตามสอบ	31 (39.74)	0 (0)	24 (30.78)	16 (20.51)	7 (8.97)	มากที่สุด
2. ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืช						
2.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบการประชุม	0 (0)	31 (39.74)	24 (30.78)	16 (20.51)	7 (8.97)	มาก
2.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบทัศนศึกษาดูงาน	22 (28.20)	18 (23.08)	29 (37.18)	9 (11.54)	0 (0)	ปานกลาง
2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม/สัมมนาเชิง ปฏิบัติการ	50 (64.10)	7 (8.97)	14 (17.95)	7 (8.97)	0 (0)	มากที่สุด

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืชของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี จากการศึกษพบว่า พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมากที่สุด คือ ขาดประสบการณ์การให้คำปรึกษา แนะนำแก่เกษตรกร (ร้อยละ 47.44) และรองลงมาในระดับมาก คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรตามระบบ GAP (ร้อยละ 37.18) และปัญหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ ขาดความรู้ ความเข้าใจลำดับขั้นตอนขอรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP (ร้อยละ 62.82) และขาดประสบการณ์การประเมินแปลงเบื้องต้นในส่วนขอประเด็นข้อเสนอแนะฯ (ร้อยละ 47.44)

ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ดังนี้ ควรมีการจัดอบรมการให้คำแนะนำแก่เกษตรกร, ควรมีการอบรมการประเมินแปลงเบื้องต้น (ร้อยละ 70.51) รองลงมาอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ดังนี้ ควรสร้างความเข้าใจ ขั้นตอนการขอรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP (ร้อยละ 64.10) และควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตร (ร้อยละ 57.69) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงระดับปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP พืชของเจ้าหน้าที่

ประเด็น	ระดับความต้องการ					การแปล ความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
1. ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP						
1.1 ขาดความรู้ ความเข้าใจลำดับ ขั้นตอนขอรับรองแหล่งผลิตสินค้า เกษตรตามมาตรฐานGAP	16 (20.51)	13 (16.67)	49 (62.82)	0 (0)	0 (0)	ปานกลาง
1.2 ขาดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน สินค้าเกษตรตามระบบ GAP	0 (0)	29 (37.18)	24 (30.77)	25 (32.05)	0 (0)	มาก
1.3 ขาดประสบการณ์การให้ คำปรึกษา แนะนำแก่เกษตรกร	28 (35.90)	1 (1.28)	24 (30.77)	25 (32.05)	0 (0)	มากที่สุด
1.4 ขาดประสบการณ์การประเมิน แปลงเบื้องต้น	28 (35.90)	1 (1.28)	37 (47.44)	12 (15.38)	0 (0)	ปานกลาง
2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP						
2.1 ควรสร้างความเข้าใจ ขั้นตอน ขอรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตร ตามมาตรฐาน GAP	10 (12.82)	50 (64.10)	18 (23.08)	0 (0)	0 (0)	มาก
2.2 ควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ มาตรฐานสินค้าเกษตรตามระบบ GAP	10 (12.82)	45 (57.69)	23 (29.49)	0 (0)	0 (0)	มาก
2.3 ควรอบรมให้คำแนะนำแก่ เกษตรกร	55 (70.51)	8 (10.26)	10 (12.82)	5 (6.41)	0 (0)	มากที่สุด
2.4 ควรอบรมการประเมินแปลง เบื้องต้น	55 (70.51)	13 (16.67)	10 (12.82)	0 (0)	0 (0)	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดชลบุรี พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 89.74 เป็นเพศหญิง ช่วงอายุระหว่าง 31 – 35 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการเฉลี่ย 6.23 ปี และได้รับการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP ร้อยละ 51.28 สอดคล้องกับจรรยาพรธน์ เพ็งจันทร์ (2564, น.84) ได้ทำการศึกษาแนวทางพัฒนาการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรด้วยแอปพลิเคชัน สมุดทะเบียนเกษตรกรดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 37.41 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อภิปรายได้ว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่สอบบรรจุเป็นข้าราชการได้ตั้งแต่อายุยังน้อย จึงมีอายุเฉลี่ยใกล้เคียงกัน

2. ระดับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 80.30 มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมาก เนื่องจากการส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ ยกกระตือรือร้นการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้รับมาตรฐาน เป็นภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรีได้มีการสนับสนุนการปฏิบัติงานและองค์ความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องให้กับเจ้าหน้าที่

3. ระดับความต้องการเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการส่งเสริมด้านความรู้ในระดับมากที่สุด คือ ต้องการให้มีการแนะนำในด้านเอกสารบันทึกข้อมูล และการตามสอบ รองลงมาต้องการให้แนะนำขั้นตอนการขอรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP และมีประเด็นความต้องการด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ ต้องการให้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม/สัมมนาเชิง

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี พบว่า พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมากที่สุด คือ ขาดประสบการณ์การให้คำปรึกษาแนะนำแก่เกษตรกร รองลงมาคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจลำดับขั้นตอนการขอรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP ในส่วนของประเด็นข้อเสนอแนะฯ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ในระดับมากที่สุด คือ ควรมีการอบรมการประเมินแปลงเบื้องต้น และการให้คำแนะนำแก่เกษตรกร เพื่อสร้างความเข้าใจ และเสริมความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควรมีการพัฒนาตนเองและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช เพื่อให้สามารถให้คำปรึกษา แนะนำเกษตรกรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนถ่ายทอดองค์ความรู้และให้มีการฝึกปฏิบัติ โดยมีวิทยากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับรองแหล่งผลิตพืชตามระบบมาตรฐาน GAP

ให้คำแนะนำ เพื่อให้เกษตรกรส่งเสริมการเกษตรได้มีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจ และมีความชำนาญในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP พืช ของเจ้าหน้าที่จังหวัดชลบุรี เท่านั้น ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษามาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนการพัฒนานักวิชาการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2566. **ระบบรับรองมาตรฐานสินค้าพืช**. สืบค้น 25 สิงหาคม 2567 จาก

<https://gap.doa.go.th/?t=3&r=134>.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2560. **แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และแผน**

ปฏิบัติงานระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ : บริษัท นิวัตรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.

จารุพรรณ เพ็งจันทร์. 2564. **แนวทางพัฒนาการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรด้วยแอปพลิเคชัน**

สมุดทะเบียนเกษตรกรดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

จินดา ขลิบทอง และณัฐรา พลเสน. 2560. **นักส่งเสริมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และ**

พัฒนาการเกษตร. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทำนอง สิงคาลวนิช. 2514. **การเกษตรกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท รวมมิตรไทย.

พลสรายุ สราญรมย์. 2560. **รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร**. นนทบุรี : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี. 2565. **ข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดชลบุรี ปี 2565**. จังหวัดชลบุรี. (อัดสำเนา)

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2552. **การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร.**

สืบค้น 18 สิงหาคม 2566. จาก https://www.acfs.go.th/standard/download/GAP_food%20crop.pdf.

อมล หรีจา. 2564. **การพัฒนาการปฏิบัติงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรตามบทบาท**

การส่งเสริมเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.